

Měření odporu transportních cest, stupně jejich integrace a embolizace

Vít Gloser

Cvičení z fyziologie rostlin pro pokročilé

Základní principy xylémového transportu vody (1)

- Tok vody v xylému je možný **jen po spádu vodního potenciálu**, který je řízen převážně změnami tlaku (jedná se o hmotnostní tok, u kterého je nezbytným předpokladem rozdíl v hydrostatickém tlaku!)
- **Rychlost toku závisí na rozdílu tlaku** na začátku a na konci transportní dráhy, a dále **na vodivosti transportních cest**. Vodivost cév a cévic exponenciálně roste s jejich vnitřním průměrem.
- Tlakového rozdílu v xylému se dosahuje převážně silným **snížením tlaku** v mikrokapilárách buněčných stěn při zakončení xylému v listech. V xylému je tudíž téměř stále podtlak (=tlak menší než atmosférický).

Maximální rychlost toku vody xylému exponenciálně roste s vnitřním průměrem cév

$$J = (\pi r^4 / 8\eta) (\Delta p / \Delta x)$$

J = objemová rychlost toku v trubici [cm³ s⁻¹
MPa⁻¹]

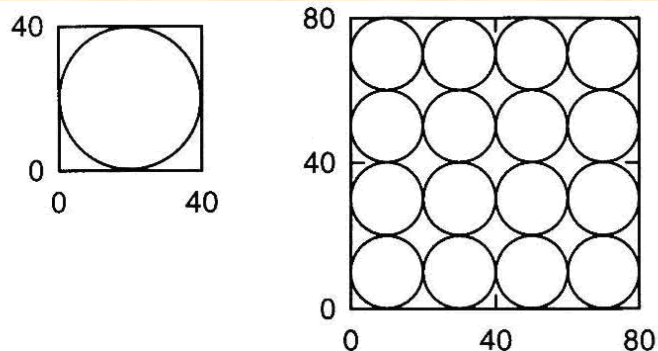
r = poloměr světlosti trubice

η = viskozita transportované kapaliny (řec. *éta*),

Δp / Δx = tlakový spád = rozdíl tlaku (Δp),
vztažený na

vzdálenost mezi začátkem a koncem transportní
dráhy (Δx)

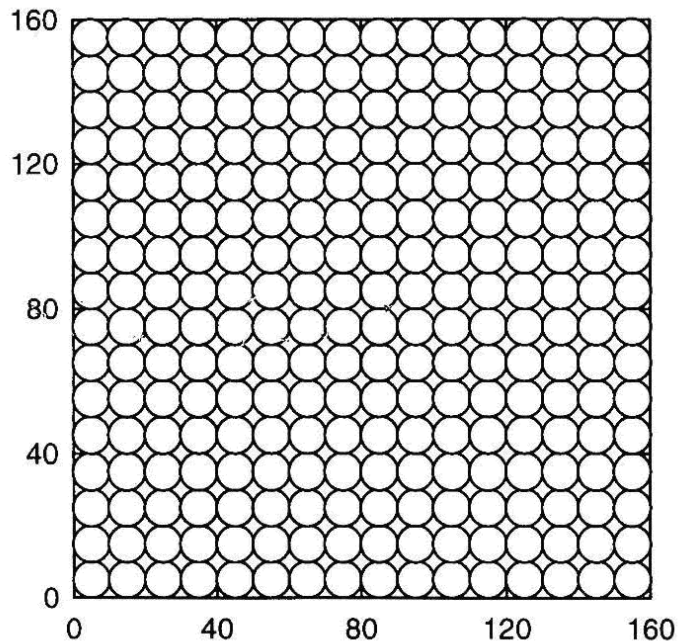
Praktické důsledky Hagen-Poiseuilleova vztahu

**Vodivost jedné cévy průměru
40 um může nahradit:**

16 cév průměru 20 um nebo

256 cév průměru 10 um

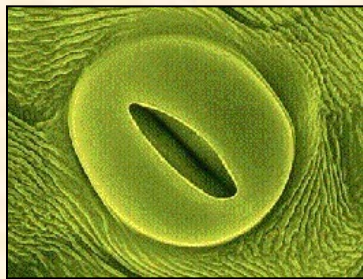

Příklady maximálních rychlostí toku vody v xylému u různých skupin rostlin

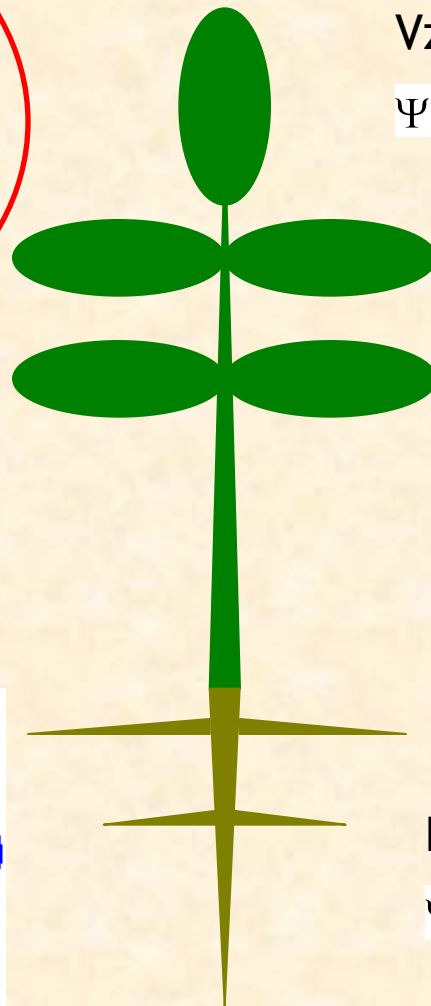
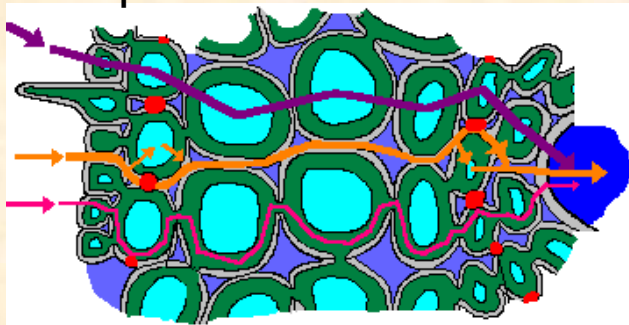
- Jehličnaté stromy 1 - 2 m h⁻¹
- Listnaté stromy s úzkými cévami 2 - 6 m h⁻¹
- Listnaté stromy s širokými cévami 20 - 45 m h⁻¹
- Byliny 10 - 60 m h⁻¹
- Liány 150 m h⁻¹

Pohyb vody v rostlině - hnací síly a regulační body

Difúzní odpor průduchů

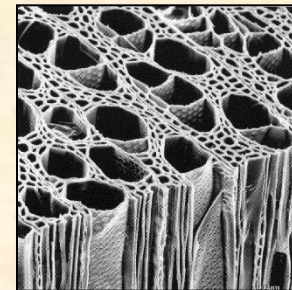
Hydraulický odpor radiálního transportu v kořeni

Vzduch

$\Psi \sim -95 \text{ MPa}$

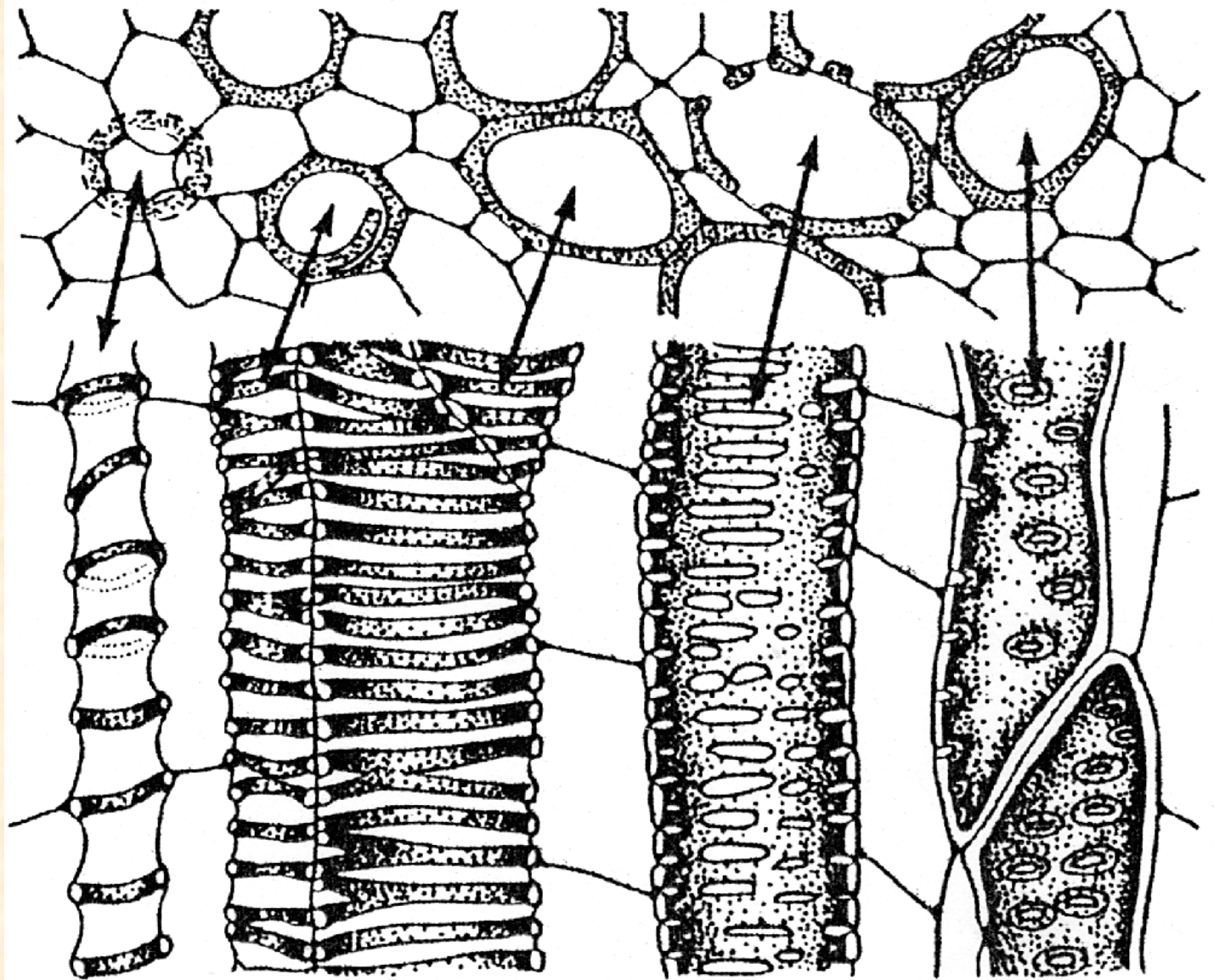
Hydraulický odpor xylému

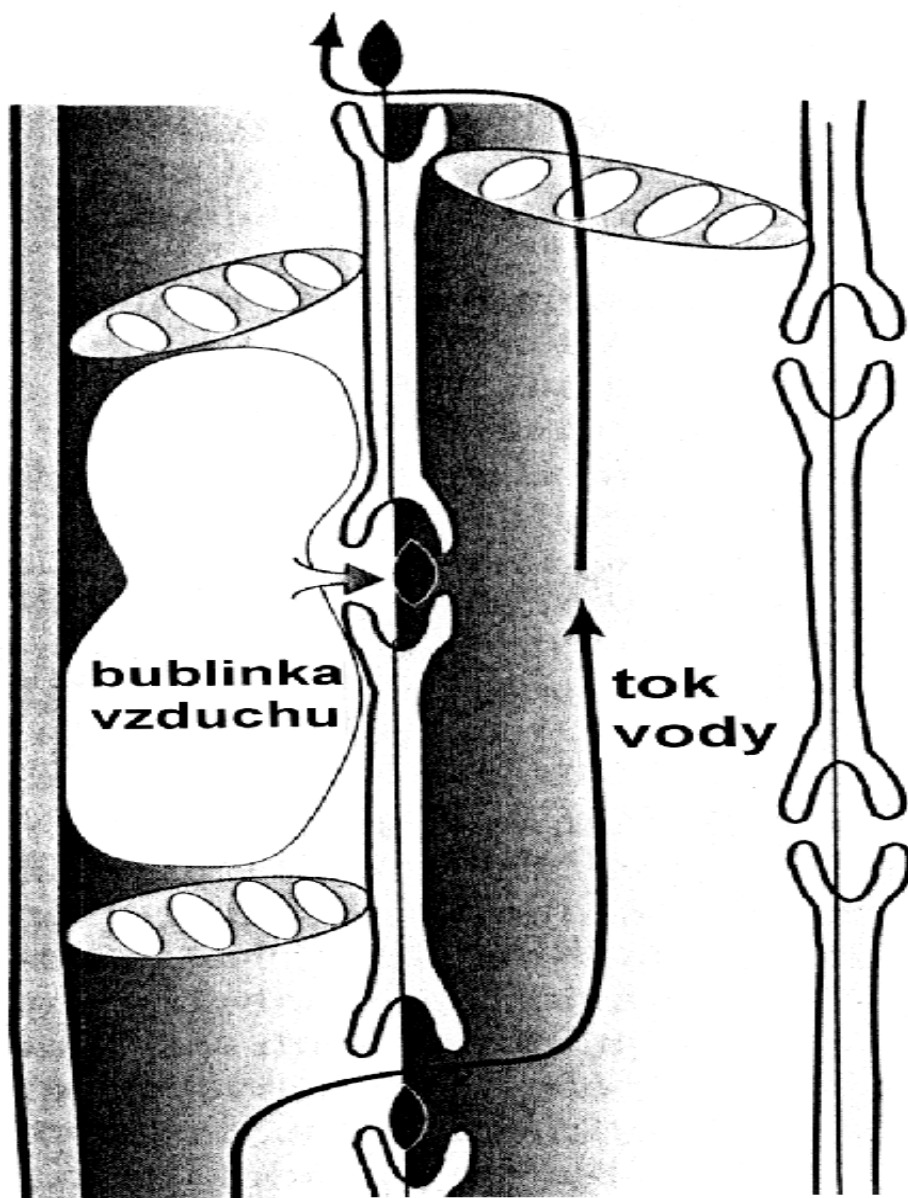
Půda

$\Psi \sim -0,1 \text{ MPa}$

Ukázka různé stavby vodivých elementů xylému

Transportní obchvat (bypass) poškozeného místa cévy

Co to jsou hydraulické metody pro měření odporů v rostlinách?

- Metody využívající měření toku kapaliny přes pletiva rostliny v podmínkách tlakového spádu známé velikosti k hodnocení funkčních vlastností pletiv nebo celých orgánů.

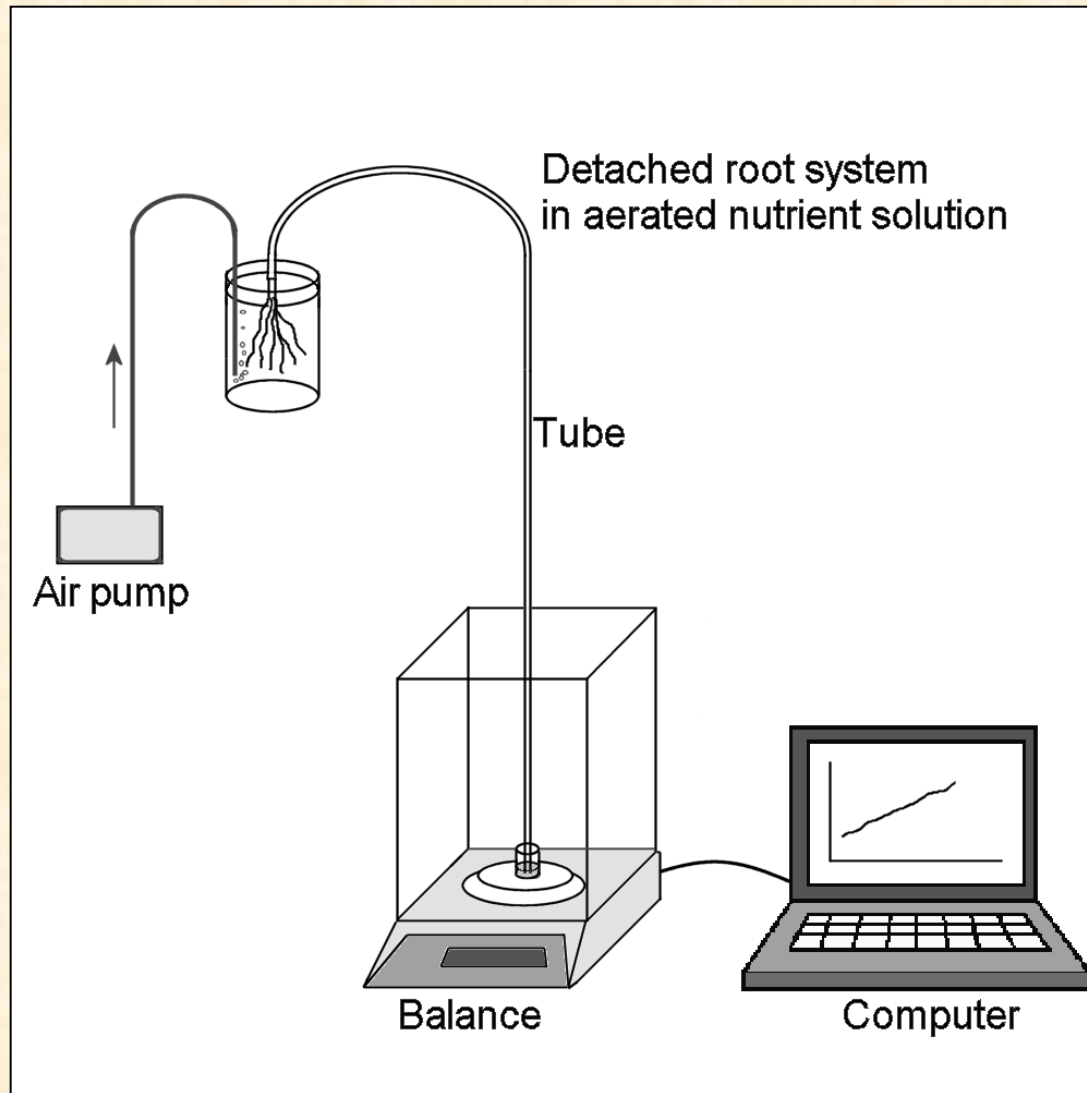
Hlavní oblasti použití hydraulických metod

- Hodnocení vodivosti/odporu xylému v orgánech na segmentech
- Hodnocení vodivosti celých neporušených kořenů nebo listů
- Hodnocení odporu, který klade rostlina transpiračnímu toku
- Hodnocení stupně integrace vodivých pletiv
- Srovnávání odolnosti xylému vůči narušení transportu vznikem kavitací

Měření hydraulické vodivosti stonkového segmentu

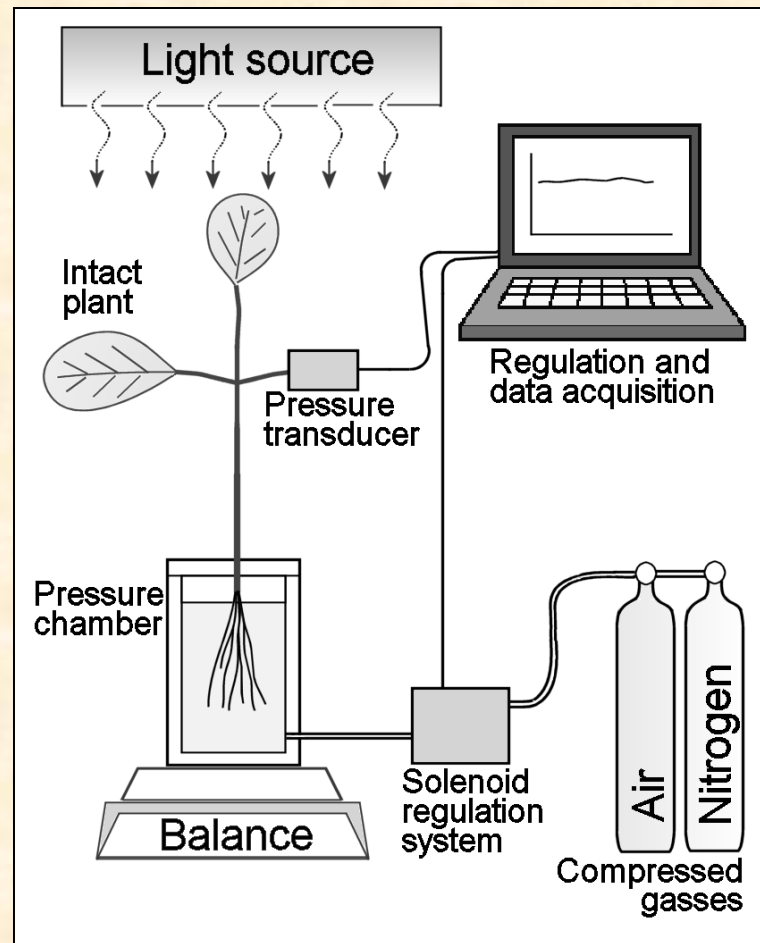
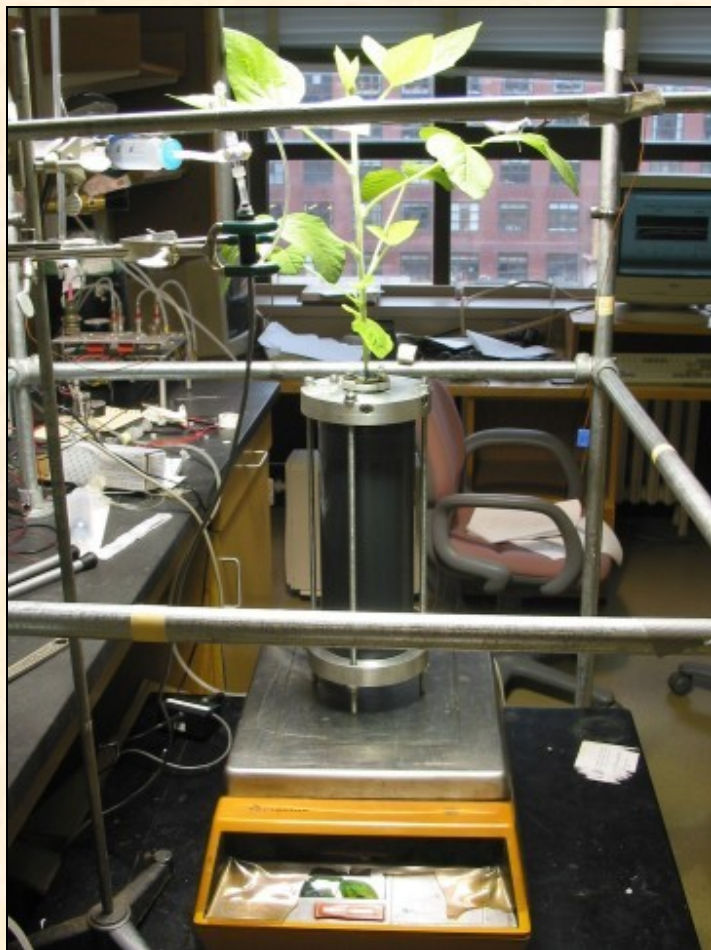
Jak měříme hydraulický odpor kořenového systému a jeho změny ?

Jak měříme hydraulický odpor celé rostliny ?

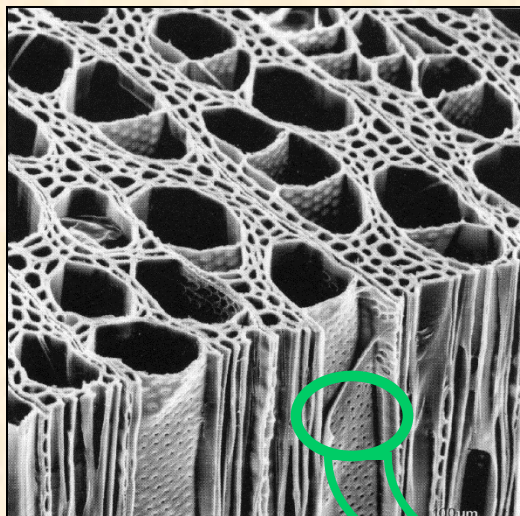
Root pressure chamber

(Stirzacker and Passiura 1996)

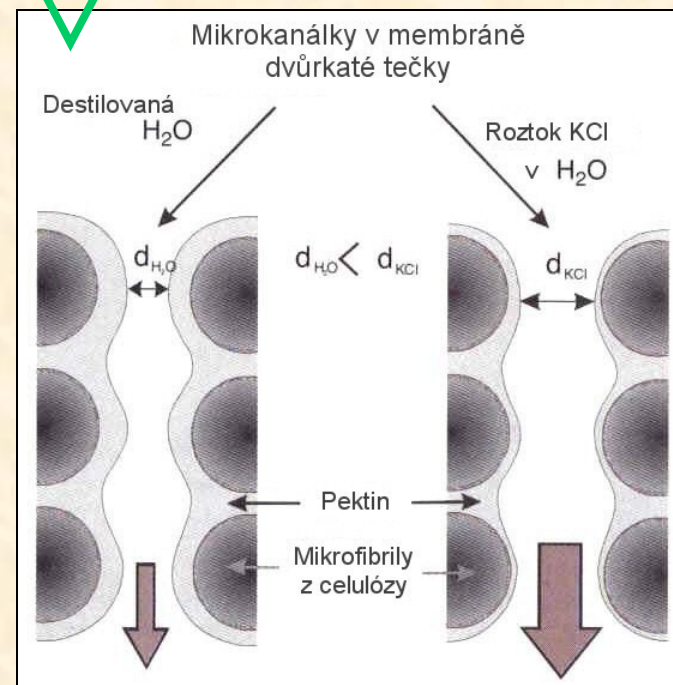
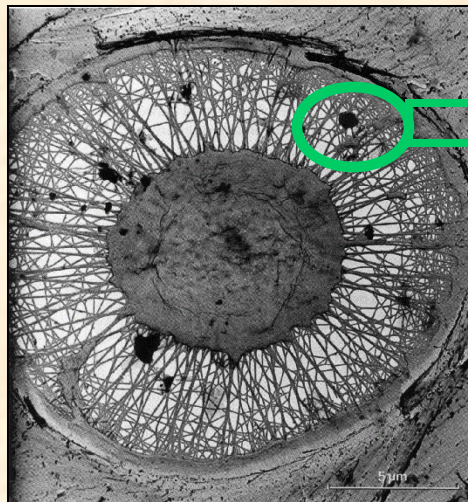

Mechanismus změn odporu xylému podle koncentrace kationtů

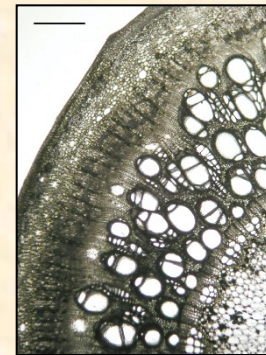
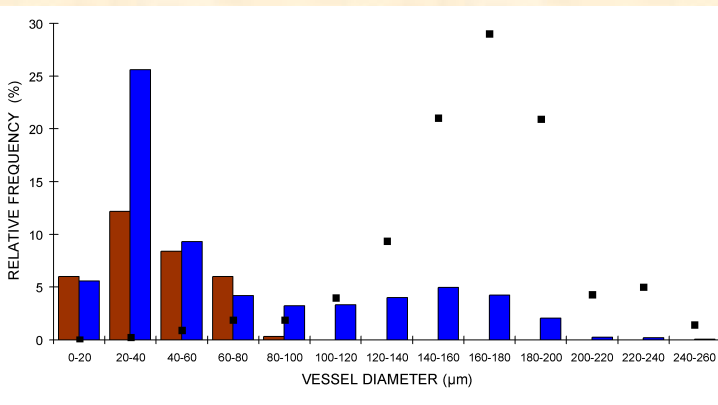
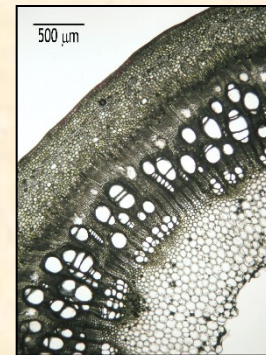
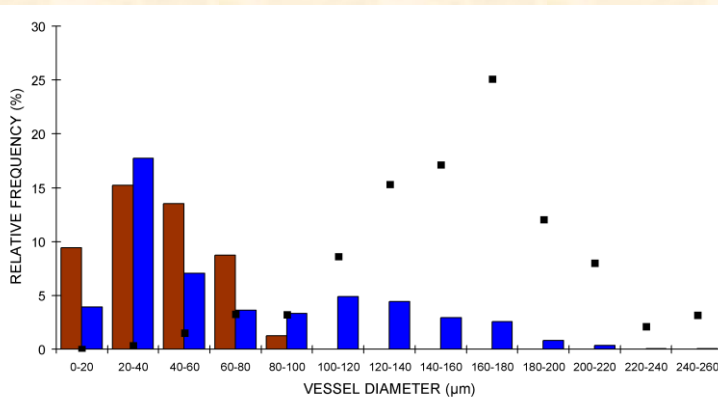
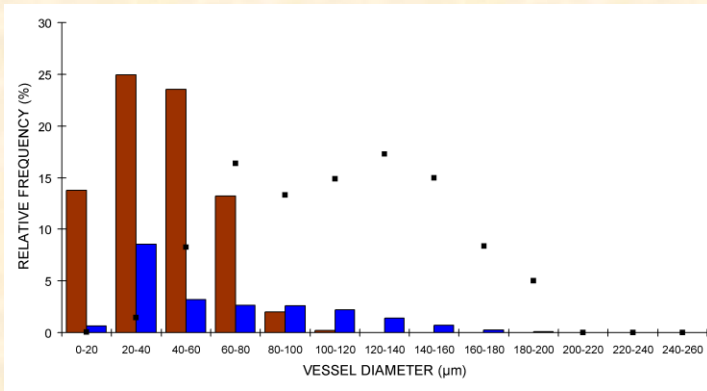
Cévy xylému

Membrána dvůrkaté tečky

Funkční analýza anatomie xylému

Funkční analýza anatomie xylému: průměr cév a vodivost

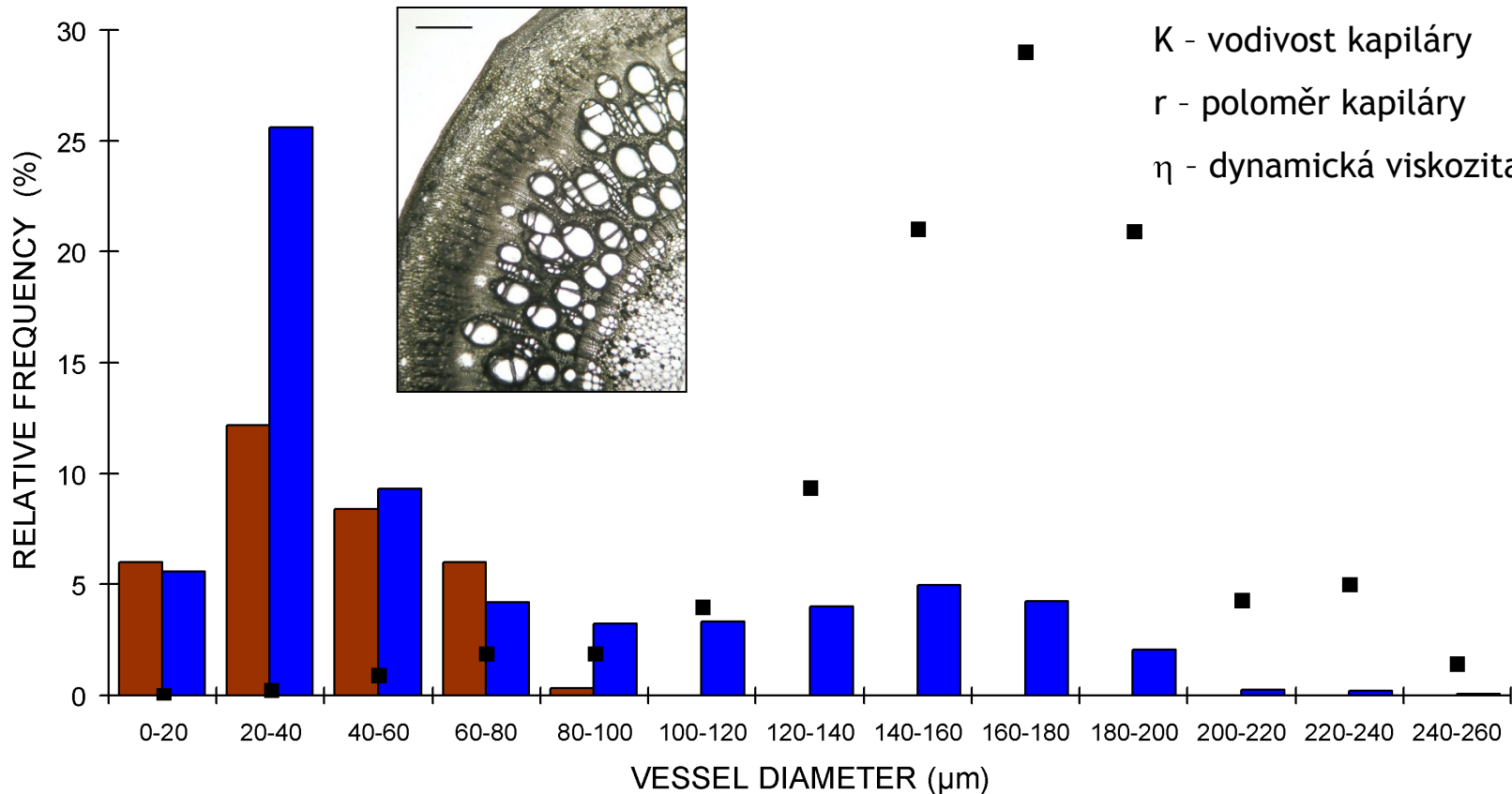
Hagen-Poiseuilleův vztah:

$$K = r^4 \pi / 8\eta$$

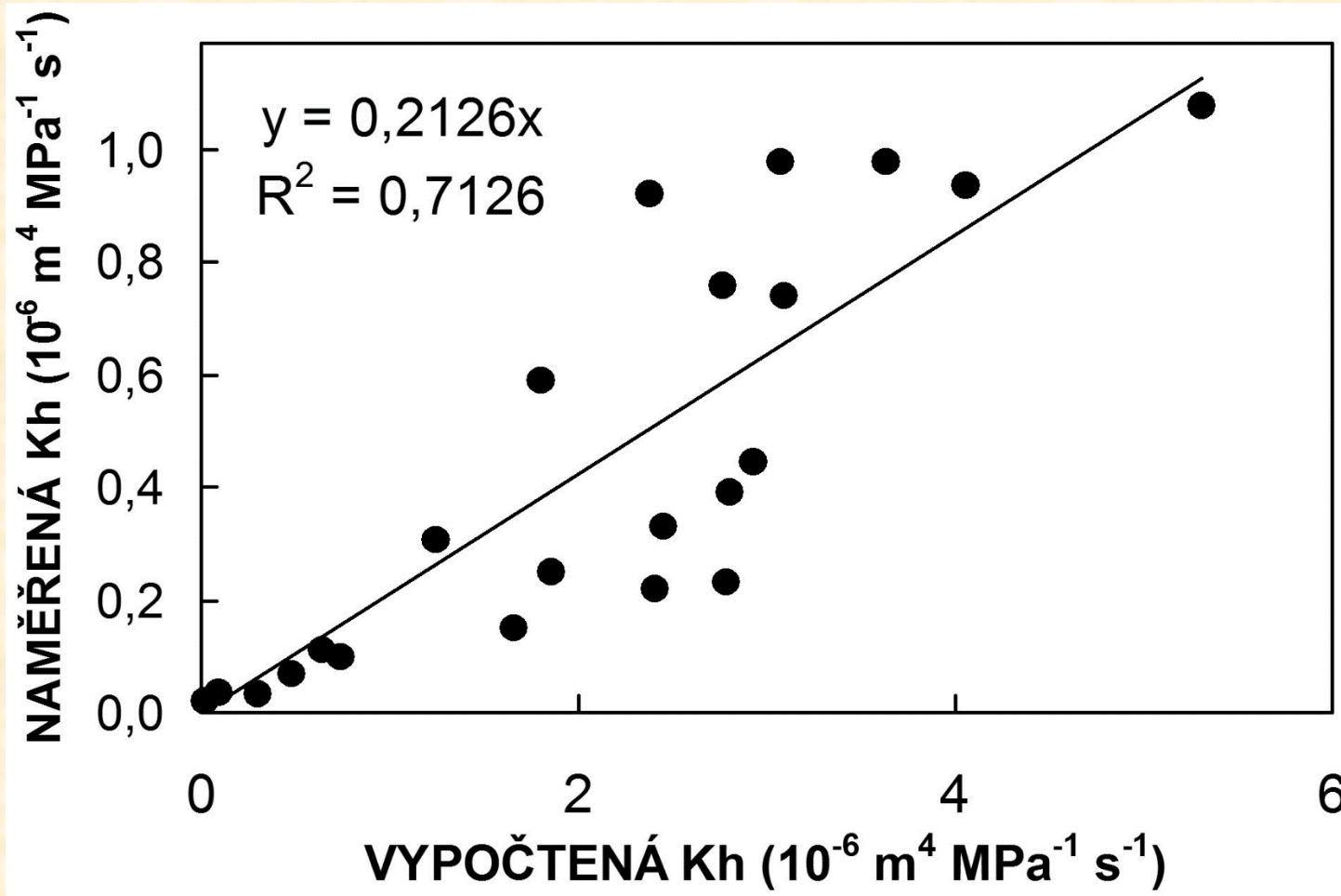
K - vodivost kapiláry

r - poloměr kapiláry

η - dynamická viskozita kapaliny

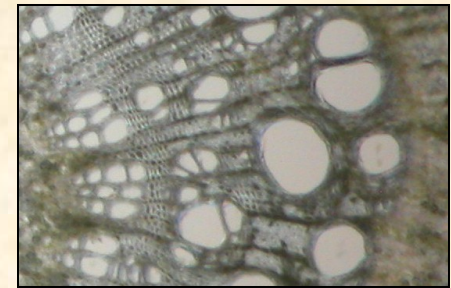

Vztah mezi vypočtenou a skutečnou hydraulickou vodivostí xylému rostlin chmele

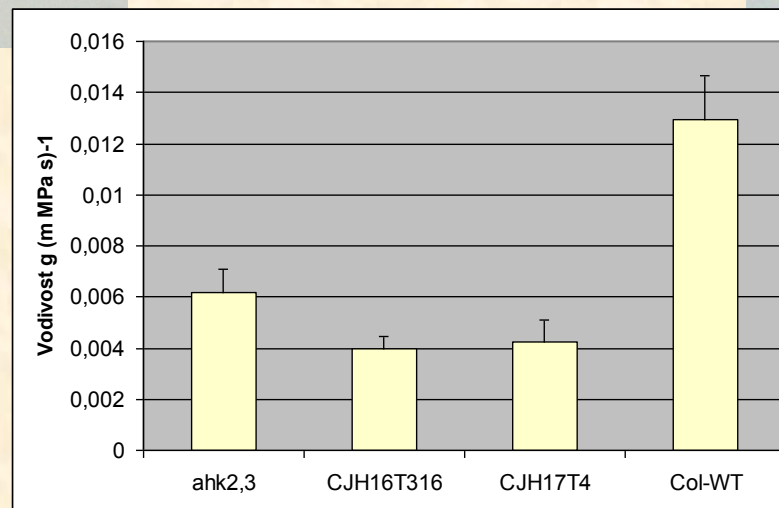
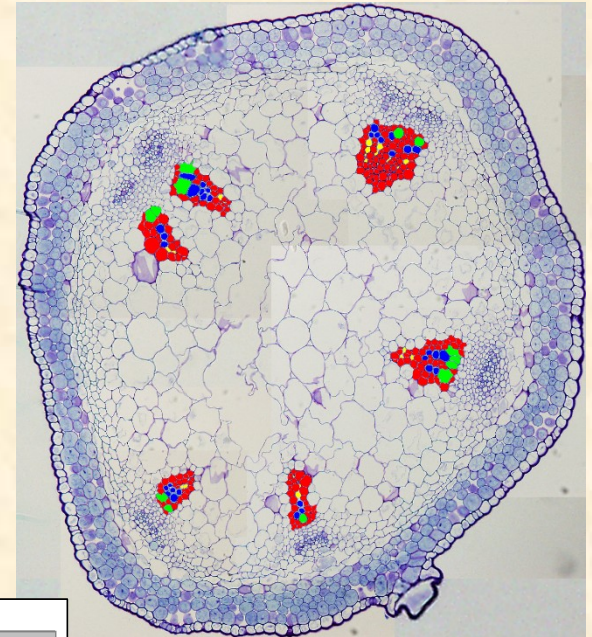
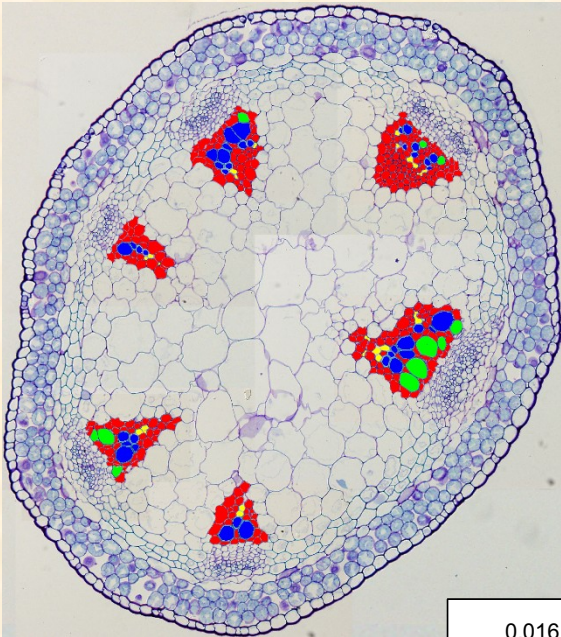

Proč je skutečná vodivost stonku menší než teoreticky vypočtená?

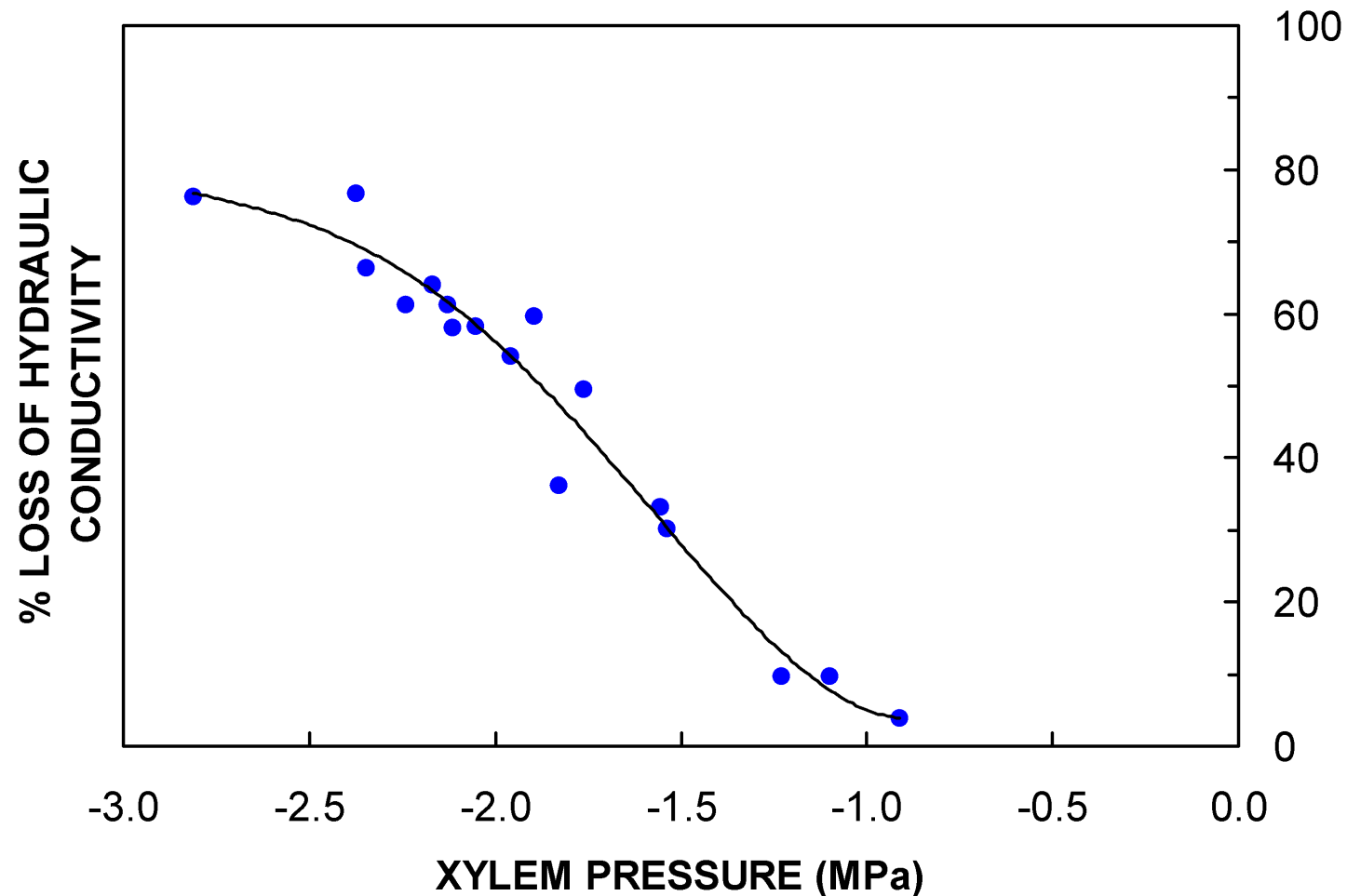
- Cévy nejsou ideální kapiláry (tření kapaliny o stěny, průřez není kulatý, vnitřní průměr může kolísat atd.)
- Významný odpor teček na koncových stěnách cév
- Všechny hodnocené cévy nejsou vodivé

Vliv hormonální signalizace na vývoj a fungování xylému

Vztah mezi vodním potenciálem stonku a relativním poklesem hydraulické vodivosti xylému ve stonku rostlin chmele

Závažnost poruch xylému pro fungování celé rostliny

- Jak velký je pokles vodivosti xylému ve stoncích za průměrné vlhkosti půdy ?

Kolísá od 20 do 40%

- Kolik z narušených cév je opraveno v průběhu noci ?

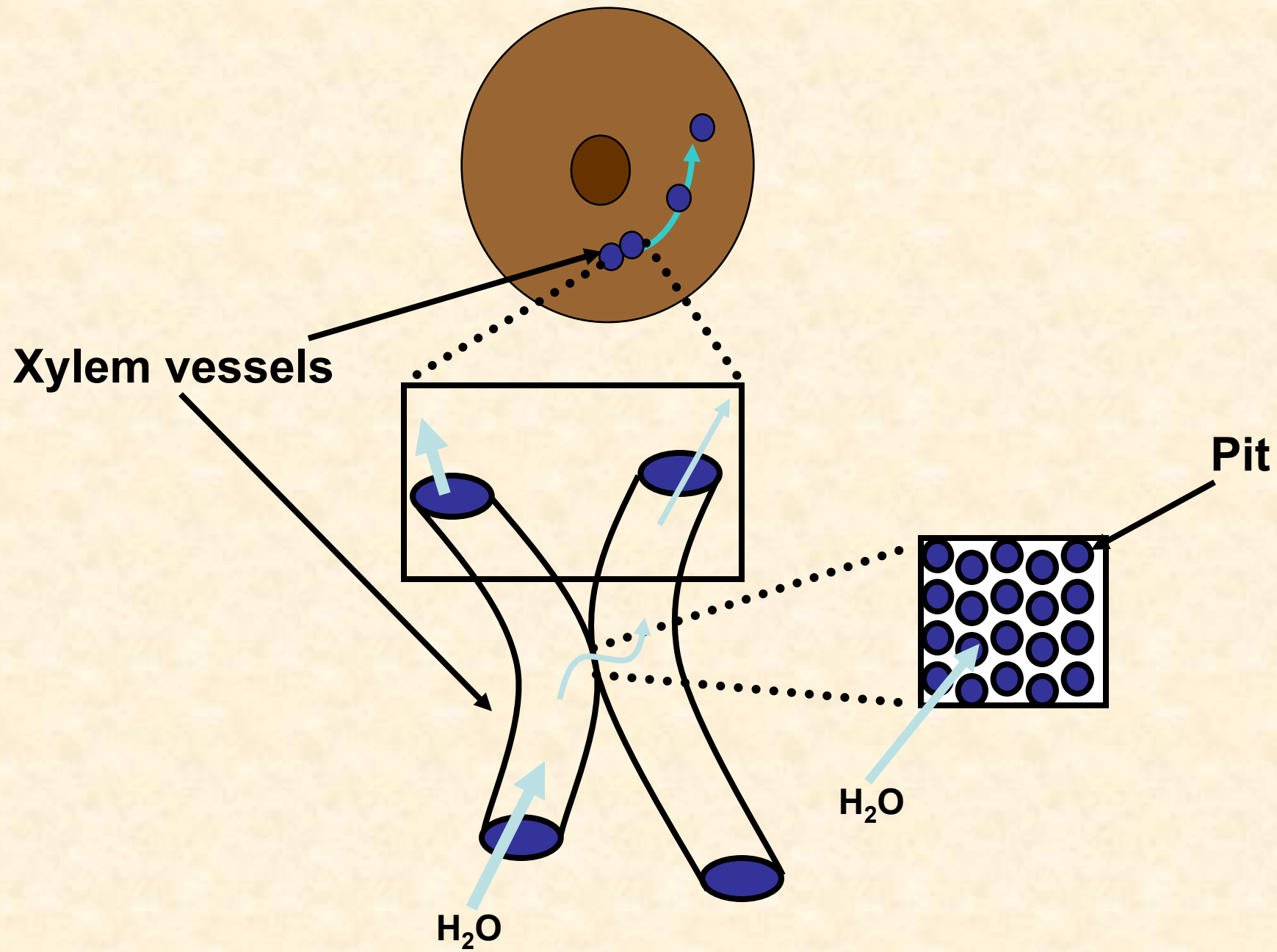
Přes 10% transportní kapacity stonku může zůstat neopraveno!

- Jak velká část vodivé kapacity stoku je využívána při transpiraci rostlin chmele?

První odhady ukazují za běžných podmínek dostatku vody 10-30%

Měření stupně integrace vodivých pletiv

- ovlivňuje distribuci vody a živin
- závisí na anatomii cév a cévních svazků
- metody měření na různé rozlišovací úrovni
 - cévy
 - orgány
 - celé rostliny

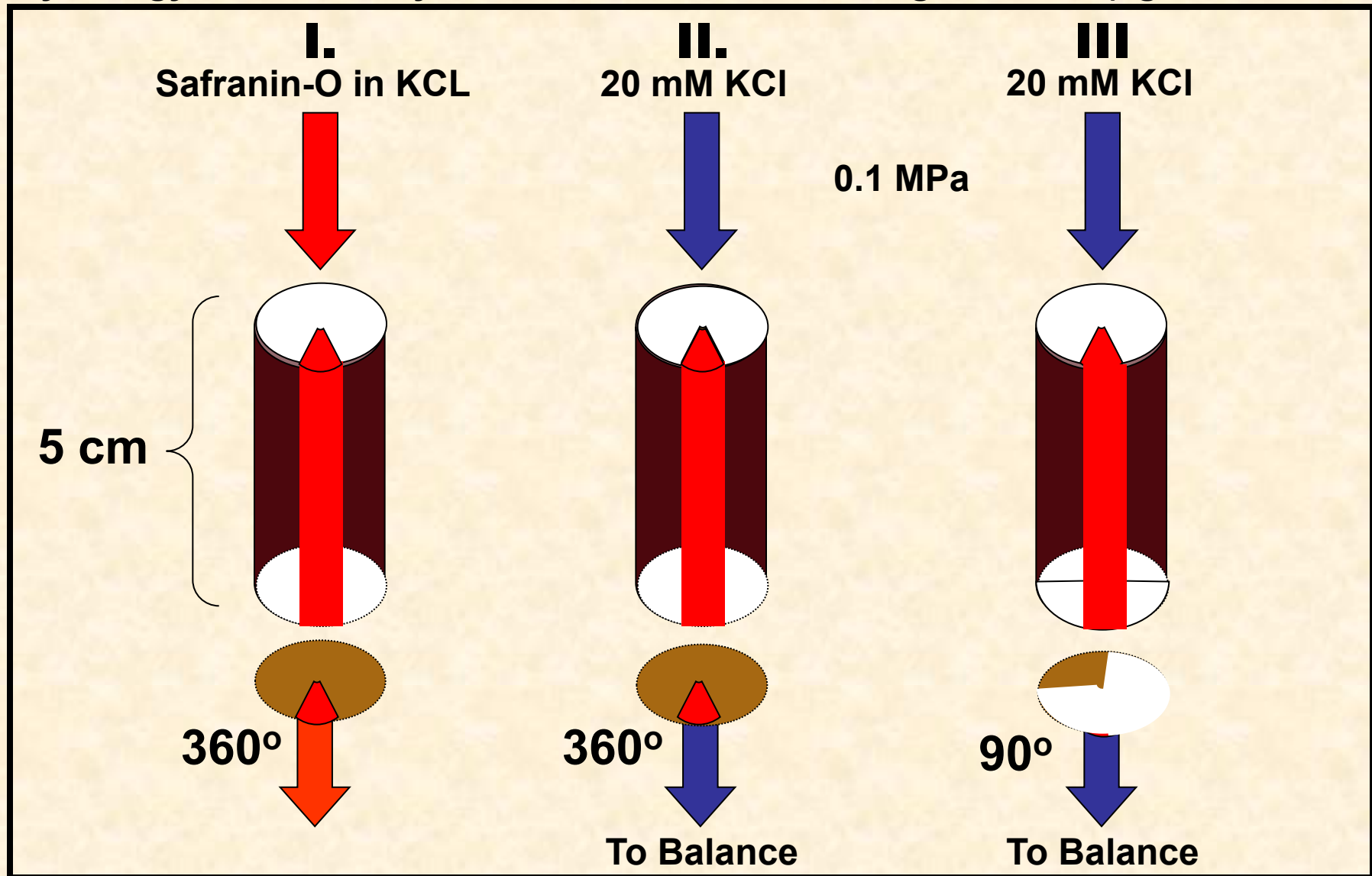
Xylem vessels

Pit

H_2O

H_2O

Physiology: Conductivity = Flow rate*Pressure⁻¹*Length*Area⁻¹ (kg MPa⁻¹ s⁻¹ m⁻¹)

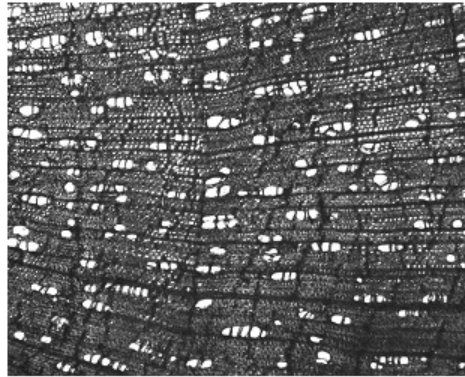

$K_{360} = \text{Axial}$

$K_{90} = \text{Tangential}$

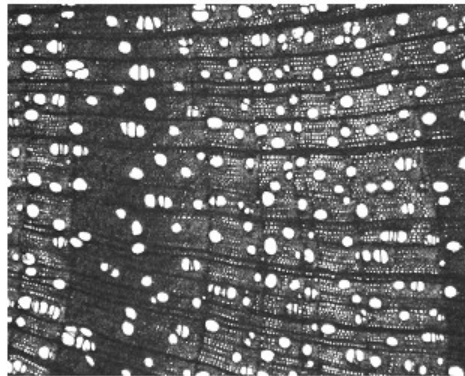
$K_{90}/K_{360} = \text{Ratio}$

A)

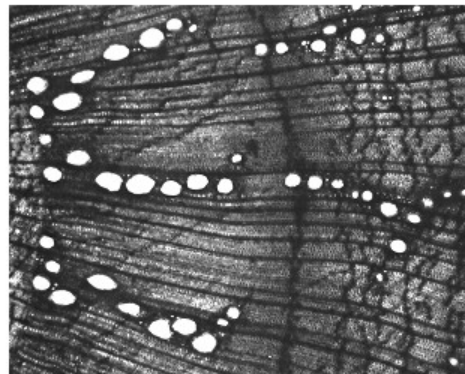
Betula papyrifera

B)

Acer saccharum

C)

Quercus rubra

— 0.1 mm

Leaf-to-leaf Hydraulics

Opposite-leaved species

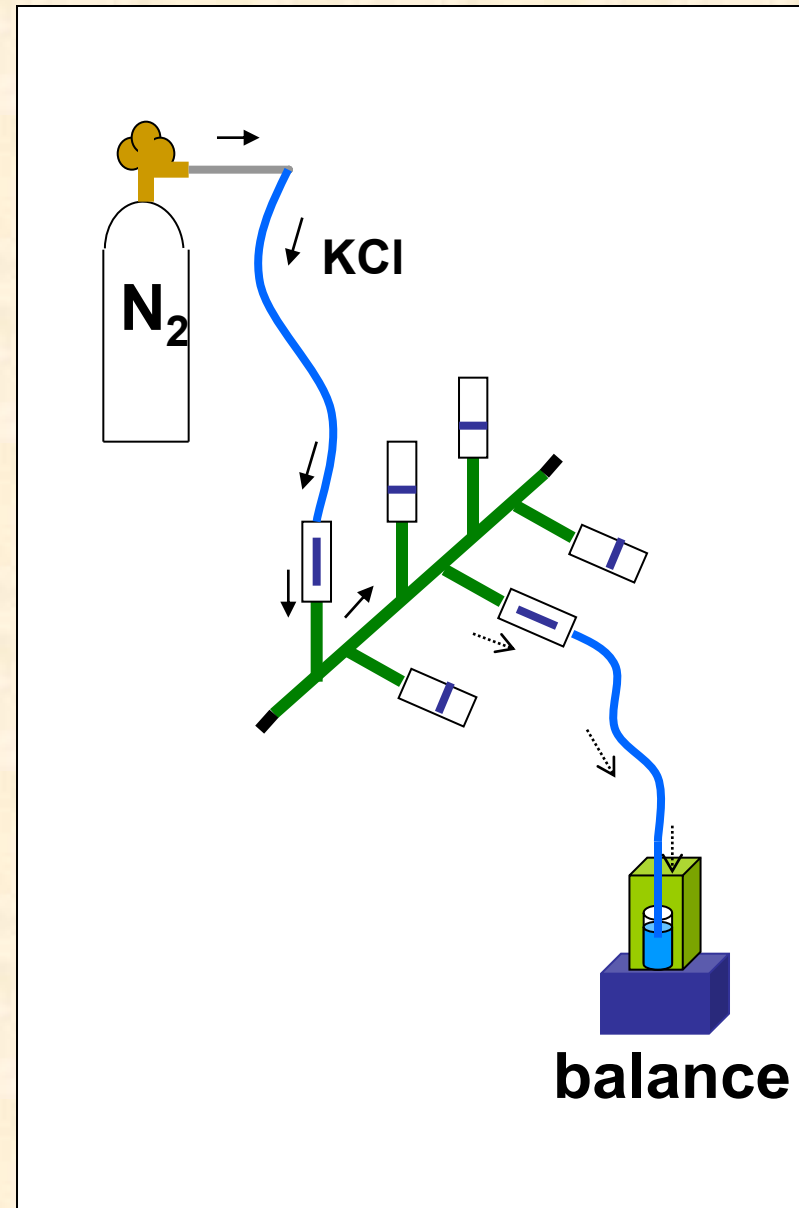
Acer saccharum, diffuse-porous
Fraxinus americana, ring-porous

Alternate-leaved species

Betula papyrifera, diffuse-porous
Castanea dentata, ring-porous,
Liriodendron tulipifera, diffuse-porous
Quercus rubra, ring-porous

Method: Pushed 10 mMol KCl at known pressure (0.2MPa) using a nitrogen tank, and measured outflow (kg/s) from each petiole using an electronic balance (n=4 per species)

Conductance = flow rate/pressure

Postup při měření hydraulických vlastností xylému stonku

- odběr vzorku
- příprava vzorku
- postup měření
- vyhodnocení záznamu
- výpočty
- hodnocení výsledků

Výpočty hydraulické vodivosti nebo odporu

Hydraulická vodivost:

$$\mathbf{k_h = F / (dP/dx)} \quad (\text{kg s}^{-1} \text{ m MPa}^{-1})$$

F – rychlost toku vody (kg s^{-1})

dP/dx – velikost tlakového gradientu (MPa m^{-1})

Specifická hydraulická vodivost:

$$\mathbf{k_s = k_h / A}$$

k_h – hydraulická vodivost

A – plocha příčného řezu segmentu

Cíle experimentu:

- Určit, jak se liší specifická hydraulická vodivost stonků různých dřevin
- Zjistit, jak se druhy liší stupněm integrace vodivých pletiv a seřadit je podle tohoto znaku od integrovaných po sektoriální.